

Aquesta obra de Carles Miralles recull la major part dels seus articles sobre Carles Riba, publicats entre 1973 i 1999, i recupera un llibre sencer, *Lectura de les «Elegies de Bierville»*, de 1979. La utilitat de l'obra és indiscutible perquè facilita la consulta d'un seguit d'articles apareguts en publicacions disperses i sovint de circulació restringida i d'un llibre, la *Lectura*, avui intromissible, però sobretot perquè el conjunt és una aportació molt sòlida, importantíssima, a l'estudi de les diverses facetes de la complexa producció ribiana. Miralles s'hi revela com un lector minuciós i atent no solament de la poesia de Riba, sinó també de la seva obra com a crític i, sobretot, com a traductor. No podia ser altrament en qui és un notable poeta, un crític penetrant i un erudit hellenista, traductor també, un humanista en fi. I un dels millors coneixedors de Riba.

Al pròleg Miralles explica que la interpretació de la poesia (es refereix al seu llibre sobre les *Elegies de Bierville*), «és una feina que convoca molts sabers, no únicament d'ofici filològic; i la lectura té encara una altra característica: no solament explica què diu i com ho diu el text que n'és objecte, sinó els motius de qui el llegeix i les raons per fer-ho com ho fa» (p. 12). I destaca una maniobra ben suggerent del text de 1979, que va consistir a posar en relació el platonisme de Riba, no directament amb Plató, sinó amb la tradició cristiana dels humanistes. Dels motius de com van ser llegits en aquell moment els poemes de Riba per Miralles voldria remarcar el profund coneixement del món grec (dos articles que es complementen s'intitulen significativament l'un «Riba sobre els grecs» i l'altre «Els grecs a la poesia de Riba», això entre d'altres) que el du a restituir amb gran precisió filiacions o afinitats del poeta amb paraules, idees i llocs del món hellenístic que caracteritzen una bona part de les *Elegies*. Només cal rellegir les denses pàgines referides al «pur Orfeu de l'elegia X» (p. 289-310), on Miralles convoca, en efecte, molts sabers, i una mirada subtil, per explicar una de les elegies més obscures de Riba. Però encara hi ha unes altres pàgines que fan més interessant i goso dir que actual (a desgrat que l'autor mateix considera l'obra datada) la lectura del llibre, en concret els capítols finals, dedicat l'un a «Tradició humanística i literatura contemporània» (p. 313-327) i l'altre a «La difícil posteritat» (p. 329-337), perquè un seguit de canvis recents en la reorganització del saber (podria recordar ara que Jean-François Lyotard va publicar *La condition postmoderne* també el 1979) han provocat, d'una banda, una reculada notable del prestigi declinant de les humanitats i amb elles un allunyament considerable del saber relacionat amb el món clàssic a l'oferta educativa i, de l'altre, una minva en l'interès col·lectiu en la literatura i sobretot en la poesia i, en particular, en una poesia com la de Riba, tan sovint i tan rutinàriament qualificada de «difícil».

El que voldria palesar és que el context intel·lectual, literari i goso dir que lingüístic en què Miralles s'esforça a situar Riba per llegir-lo amb més profunditat, sembla que correspon a una època que comença a pertànyer al passat. Quan escriu sobre «Riba humanista» (p. 159-170), Miralles és ben conscient que l'humanisme ha fet crisi, sotmès com ha estat a una crítica implacable arrossegada en gran part per

l'erosió profunda del concepte de subjecte, però precisa que el que ha volgut fer, no solament en aquest article sinó en un grapat de pàgines de tot el llibre, és explicar, reconstruir el context que explica l'obra de Riba, «l'ambició de l'humanisme i la de la poesia es fonien per a Riba [...] en una síntesi cultural que era oferta com un fonament d'un projecte d'individu i de societat, d'un ideari en definitiva moral i polític» (p. 166), tot i que és ben conscient de l'efecte de fragmentació que se sol atribuir a la postmodernitat. Però la volenterosa feina de Miralles permet explicar la importància de Jesús i de Sòcrates en l'evolució de Riba (p. 21-32) o les modulacions de l'ús de la figura d'Ulisses (p. 83-89); també permet d'explicar, i justificar, els vint anys que Riba va dedicar a traduir les *Vides paral·leles* de Plutarc, les traduccions dels tràgics grecs, sobretot de Sòfocles (p. 39-61 i 63-75), o les dues traduccions de l'*Odissea*, tot un projecte cultural que es concreta en gran part en la Fundació Bernat Metge; un projecte que també és personal, literari, perquè el poeta que era Riba en va treure guanys notables de fer passar la seva veu a través d'altres veus insignes. La comprensió d'aquest context, unida a una fina penetració de lector, permeten a Miralles de reconstruir la situació, personal però també sociocultural, literària en suma, que fa possible les *Elegies de Bierville* en un excel·lent article, «L'experiència poètica de Carles Riba a l'exili» (p. 91-100), que posa al dia, alhora que les sintetitza amb rigor i precisió, idees plantejades a la *Lectura* de 1979.

Hi ha encara un altre article que crec digne d'esment, «Deu poemes per a un llibre que no tingué títol» (p. 101-126), el millor estudi encara avui dels últims poemes de Riba, que han deixat algun debat pendent. Si llegint les *Elegies* Miralles era capaç de convocar-hi Hölderlin amb tant de rigor com d'encert, i també Rilke, a l'article de què parlo assenyala una possible afinitat amb Emily Dickinson (seguint una intuïció de G. Ferrater) o el pes creixent de Kavafis, que Riba traduïa amb profit, a més d'analitzar amb eficàcia un poema memorable «Sobre un tema de Vicente Aleixandre». I tan admirable com oportuna és, no em vull estar de dir-ho, la lectura dels poemes 32 i 35 del primer llibre d'*Estances* en un altre passatge (p. 151-153). Així, els contextos culturals, poètics, es consoliden i s'eixamplen al servei de l'explicació de l'obra sencera de Riba. Crec que també és un servei digne de menció la detallada explicació d'una sentència que pot ser malentesa, que Riba «no era pròpiament un hellenista [sinó] un traductor informat, que sabia bé el grec, un excel·lent lector de poesia [...], però no exactament un professional del grec» (p. 14). La restitució laboriosa de la tradició de l'hellenisme a la Universitat de Barcelona, amb molta llum i algunes ombres, i també de la feina realitzada per la Fundació Bernat Metge, un altre context doncs, permet de comprendre, de situar adequadament, una sentència com aquesta, que semblaria, si no es ponderava prou, denigrant per a Riba, quan només vol explicar una circumstància històricocultural.

Acabo afirmant que si amb la seva *Lectura de les «Elegies de Bierville»*, Miralles es fa un lloc preeminent en una tradició de lectors –potser exegetes– del gran llibre de Riba, enriquit cadascun amb les aportacions dels altres (G. Sansone, A. Terry, els germans Ferraté), amb el conjunt de textos *Sobre Riba*, esdevé una referència ineludible per a la comprensió plena de l'obra del que ell mateix qualifica, amb tota la raó, d'«home de lletres», un dels més importants de la història de la literatura catalana